

Industri-lokomotiver og samfundsøkonomisk organisering

Næstformand i Socialdemokratiet, Poul Nyrup Rasmussen

1. Industripolitik i Danmark er igennem 80-erne desværre fortsat præget af at nogen stadig spørger: Skal vi overhovedet have sådan en?

Det er trist, fordi andre lande i EF ikke har været i tvivl derom: Danmark indtager en bundplacering når det gælder en aktiv strategisk anlagt industripolitik – også når vi tager højde for de ressourcer andre EF-medlemslande bruger på at få klaret problemerne i tilknytning til de såkaldte »solnedgangsin-dustrier«. Resultatet er at Danmarks konkurrenceevne alene af den grund svækkes i de nærmeste år, hvis vi ikke skifter signaler.

Det er dobbelt trist, fordi man i andre konkurrerende samfund erkender, at en rimelig vækstpolitik på veldefinerede miljøvilkår og med lav inflation forudsætter en dobbelt indsats: Man skal både tilrettelægge gode økonomiske rammebetingelser og samtidig iværksætte »de hundrede værktøjers politik«.

Sigtet er selvsagt ikke at »centralstyre al ting« eller »pick up the winners«, men at forme en moderne sammenhængende erhvervs-, uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik, der er det helt nødvendige supplement til den generelle økonomiske politik – og aktivt afhjælpe de iøjnefaldende mangler, flaskehalsproblemer og udviklingsbehov for såvel arbejdsmarkedet, kapitalmarkedet

som i virksomhedernes eget udviklingsperspektiv.

2. Det burde være en almen accepteret kendsgerning, at Danmark rent faktisk har en række meget betydelige strukturproblemer i erhvervslivet. Disse strukturproblemer flerdobles, fordi Danmark i 90'erne må tilrettelægge en vækststrategi, der bygger på »samtidighedsprincippet«: Dvs. arbejdsløsheden skal nedbringes i en periode der samtidig indebærer nedbringelse af udlandsgælden.

- Derfor skal den økonomiske tilvækst i Danmark nødvendigvis være baseret på en eksport- og importkonkurrerende vækst med betydelig privat opsparing til følge.
- Opgaven understreges samtidig af, at væksten i Danmark nødvendigvis må være markant *større* end i landene omkring os.

I lyset af den opgave indebærer en gennemlysning af erhvervsstrukturen en række konklusioner:

- Danmark er bagud, når det gælder erhvervslivets og samfundets samlede forsknings- og udviklingsressourcer.
- Danmark er bagud, når det gælder erobring af markedsandele på *ekspanderende* markeder – både når vi måler det på landebasis og på produktbasis.

- Danmark er bagud i forhold til de vældige forandringer, hver enkelt land forbereder sig på i forhold til både det indre marked og Østeuropa.

I flere brancher er der åbenlyse samarbejdsproblemer, hvor potentielle eksportmuligheder går tabt.

Derfor er der ikke tvivl om

- at den danske erhvervsstruktur er for sårbar
- at kapitalgrundlaget i dansk erhvervsliv gennemgående er tyndt
- at udviklingsevnen derfor ikke rækker til det nødvendige ambitionsniveau
- at en sammenhængende eksport og udviklingsstrategi i de enkelte brancher mangler.

Hele dette sæt af problemer nødvendiggør større volumen, større økonomisk kraft, større ledelses- og samarbejdskompetance i de fleste brancher.

Derfor må det danske erhvervsmønster ændres og bæres frem af et stærkere netværk suppleret af industrilokomotiver på afgørende områder.

3. Dermed bliver det en selvstændig del af den samlede økonomiske politik, at der som led i en sammenhængende erhvervs-, uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik også udvikles en selvstændig strategi, som sigter mod flere store danske virksomheder.

Det vil være grundlaget for udviklingen af et bedre, modstandsdygtigt erhvervsmønster, som både præges af mange små og mellemstore virksomheder gennem fornuftige netværk og en række større strategiske industri-

lokomotiver, som styrker hinanden i en gensidig vekselvirkningsproces.

4. Socialdemokratiet har peget på sådanne nødvendige midler, der kan fremme den proces i vort oplæg november 1988 »Fra passiv tilpasning til aktiv fornyelse af dansk erhvervsliv og beskæftigelse«.

I dette handlingsprogram for en ny sammenhængende erhvervs-, uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik peger vi på en række midler, der bør tages i anvendelse for at fremme strukturløsninger i dansk erhvervsliv.

Sigtet er at man gennem det offentliges samlede indsats skaber bedre rammer for strategiske fusioner – suppleret af fornuftig uddannelseslovgivning og konkurrencelovgivning.

Sigtet er ikke at styre eller gennemtvinge bestemte strategiske fusioner – det må være helt naturligt at erhvervslivet selv i et fornuftigt samarbejde løfter denne opgave.

- De nye initiativer i en aktiv og dynamisk erhvervspolitik må derimod samle sig om en række nøglepositioner:
- Indsatsen overfor strukturproblemerne må indgå som en bevidst del af erhvervspolitikken. Tilskyndelser til forandring, samarbejde, strategisk planlægning og helhed må indgå som forudsætninger for erhvervspolitikken service overfor virksomhederne.
- Som led i den aktive strukturpolitik bør indbygges tilskyndelser til strategisk planlægning fra virksomhederne.
- Større samarbejdsprojekter og strategiske virksomhedssammenlægninger motiveres gennem erhvervspolitikken. Det kan ske gennem Industriministeriets særlige ord-

ninger vedrørende såvel Udviklingsfondet, markedsføringsordningen, eksportfremmeordningerne m.v. samt nye udviklingskontrakter med det offentlige.

- For de små og mellemstore virksomheder udvikles særlige servicefunktioner med udgangspunkt i bl.a. de seneste udspil omkring industrielle netværk.
- Nye udviklingsprogrammer af mere generelt tilsnit for teknologisk fornyelse, som også indeholder motivation til samarbejde og fusioner bør udvikles.
- Fornyelsespuljer i danske industrivirksomheder baseret på et samspil mellem virksomhedernes egen opsparing, offentlig servicering og institutionelle investorers samarbejde bør udvikles.
- Udviklingsselskaber for styrelser og institutioner bør udvikles i samarbejde med erhvervslivet.
- Særlige systemeksportprojekter med udgangspunkt i offentlig og privat kompetance bør langt mere systematisk opdyrkes.

5. I lys af at netop Danmark i EFs indre marked har behov for en selvstændig placering og også står overfor stærkere økonomisk tilvækst end andre medlemsstater bør ejerskabet til danske virksomheder på strategiske områder fastholdes på danske hænder.

De afgørende strategiske industribeslutninger bør fortsat træffes i Danmark, hvor hovedkontoret ligger! Derfor bør tilrettelægges systematiske drøftelser af, hvorledes denne målsætning kan sikres.

Socialdemokratiet har tidligere peget på regler og love om varsling, information og samarbejde i tilfælde af virksomhedssammen-

lægning nationalt og internationalt. Danmark må også forudse en betydelig opstramning af informationspligten til aktieselskabsbestyrelser, større gennemsigtighed, styrkelse af børsetiske regler og fondsbørslovgivningen, som på nogle områder ikke helt lever op til de bedste intentioner i Europa. Pensionskasser og institutionelle investorer bør motiveres og have bedre investeringsmæssige muligheder for at understøtte denne udvikling.

6. Det vil i det bredere perspektiv være helt naturligt for netop de institutionelle investorer, at beskæftige sig med denne problemkreds.

De institutionelle investorer herunder både pensionskasser og den pensionsopsparing som forsikringsselskaberne tager sig af, har et selvstændigt ansvar for forvaltning af ganske betydelig opsparing.

- Den bedste vej til sikring af realværdierne for denne opsparing – som kommende pensionister utvivlsomt vil omsætte i Danmark – vil til enhver tid være en aktiv placering af midlerne i dansk erhvervsudvikling. Således deler de institutionelle investorer »fælles skæbne« med dansk erhvervsliv og danske lønmodtagere.

- Derfor er det også naturligt, at de institutionelle investorer stiller krav til dansk erhvervsudvikling, medvirker til at inspirere til nye strategier i udvalgte brancher, hvor Danmark har særlige forudsætninger. Gode eksempler herpå er institutionelle investorers medvirken til at løfte det såkaldte landbrugsindustrielle kompleks i Danmark – det gælder både det fødevarerindustrielle kompleks og det maskinindustrielle.

- Det aktive ejerskab fra den nuværende og kommende pensionsopsparing er derfor et

både nødvendigt og velkomment led i den kæde, som må forudsættes at arbejde sammen om en styrkelse af industriudviklingen herunder også fremme af industriløkomotiver på danskejet basis.

7. I Monopoltilsynets netop offentliggjorte årlige redegørelse om fusioner og virksomhedsovertagelser i dansk erhvervsliv tyder meget på, at det forgangne år har været præget af en række horisontale opkøb – indenfor samme branche og i samme omsætningsled. Det indbærer selvsagt øget koncentration på de berørte markedsområder. Meget tyder på, at det især er små og mellemstore virksomheder, som er slået sammen – kort sagt: Billedet netop nu er flere men mindre fusioner!

I 1989 er udviklingen startet med mere vægtige fusioner såsom Spies-Tjæreborg, Novo Nordisk, Danisco m.fl.

Billedet peger således under alle omstændigheder i retning af en samling af de økonomiske kræfter i erhvervslivet.

Hovedsigtet fra et samfundssynspunkt må være at sikre, at de nødvendige hensyn til en funktionsduelig samfundsøkonomi, til medarbejdere og forbrugere tilgodeses.

Derfor er det vigtigt, at der i 90'erne bliver tilrettelagt velegnede foraer for systematiske drøftelser af udviklingsproblemer indenfor de enkelte brancher. I disse drøftelser bør deltage alle centrale parter – medarbejdere, interesser fra erhvervslivet m.v.

En strategisk vækstvej båret frem af sådanne samlede dispositioner, hvor også industriløkomotiver indtager deres naturlige rolle, vil selvsagt være baseret på den enkle kendsgerning, at hver gang der sikres ny beskæftigelse for 10.000 flere personer i konkurrenceerhvervene forbedres de samlede offentlige finanser med ca. 3 1/2 mia. kr. og betalingsba-

lancen med ca. 1 1/2 mia. kr., når de samlede virkninger er slået igennem.

Det er selvsagt et langt mere tiltrækkende perspektiv for løsning af de dobbelte balanceproblemer i Danmark, end fastlåste politiske positioner om den offentlige sektors fremtid. For sagen er jo, at også den offentlige sektor indeholder et vældigt udviklingspotentiale, hvor et nyt dynamisk samspil mellem en fornyet offentlig sektor og et aktivt kraftfuldt erhvervsliv kan understøtte en fornuftig vækstvej i 90'erne.